

ALMIRINO DESETLJEĆE: PROCVAT SPLITSKOG BALETA (2002. – 2012.)

Maja Đurinović

UDK 792.82(497.583Split)“20“

Rad ukazuje na do sada najuspješniji period splitskog Baleta, cjelovitih deset godina pod ravnanjem i umjetničkim vodstvom Almire Osmanović, tijekom kojih su ostvareni svi vizionarski najavljeni planovi: na scenu splitskog HNK vraćen je klasičan, tzv. »bijeli balet«; domaći autori su dobili doličan prostor djelovanja; kreirani su novi baleti, neoklasičnog i suvremenog plesnog izraza; splitski Balet je ostvario neobično veliki broj uspješnih gostovanja u inozemstvu. U tom sam periodu, prateći potaknutu i održavanu umjetničku strast i radnu energiju cijelog ansambla, pisala osvrte na splitske baletne premijere za *Slobodnu Dalmaciju*, (ili, kako bi domaći rekli za »Novine«, jer se druge i ne čitaju), a kako sam za uredništva Ivice Matičevića uređivala i vodila plesnu stranicu *Vijenca*, osvrte na splitske baletne premijere je preuzela moja prijateljica i zaljubljenica u kazalište i balet, prerano preminula Zdenka Mišura¹ pod pseudonimom Nina Šegvić. Vjerojatno je vrijeme da se i ta »tajna« otkrije.

Ključne riječi: balet; HNK Split; Almira Osmanović; Zdenka Mišura

¹ Zdenka Mišura (Šibenik, 1957. – Split, 2013.) tada je već bila autorica teksta o splitskom Baletu u *125 godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj* (2002); kako na početku naše suradnje još radi u HNK (kao urednica kazališnih izdanja i voditeljica propagande), tekstove u *Vijencu* potpisuje kao Nina Šegvić. Z. Mišura je od 2003. ravnateljica GKL Split, no svejedno nastavlja pisati osvrte na balet.

Almira Osmanović preuzela je vodstvo splitskog Baleta u jesen 2002. za-tekavši »potpuno devastiran« (B. Radović 2023), brojčano malen ansambl neza-interesiranih, apatičnih plesača čija je tehnika bila na vrlo niskoj razini, a deset godina kasnije ostavila »respektabilan i kvalitetan ansambl kojem su se svi divili, kako kod kuće, tako i izvan granica Hrvatske« (isto).

Došla je s čvrstom odlukom da se bori za dignitet plesača i osobnost Baleta koji je dugo vremena, uz čestu promjenu umjetničkog vodstva i poetika plesanja, održavan na rubnom, stilski nejasnom i umjetnički neujednačenom nivou. Ona je u tom trenutku već (prva) nacionalna prvakinja i balerina međunarodnog ugleda, koja je u svojoj bogatoj i uzbudljivoj plesачkoj karijeri imala iza sebe izlete u kazalište, koreodramu i suvremeni ples, i osmogodišnje uspješno iskustvo vodstva Baleta u Zagrebu. Znala je kako je teško voditi Balet, pogotovo u Hrvatskoj, gdje je »u cijeloj zemlji odnos prema našem poslu degradirajući« (Heidl 2004: 39), ali to je bio i izazov za njezin »optimistični i pustolovni duh« kojim je zarazila i pridobila ansambl. I ostvarila 25 premijera od kojih nijedna nije bila loša, a nekoliko ih je ostalo za pamćenje.

Balet u Splitu kakav sam preuzela mogla je preuzeti samo osoba koja je dobro ispekla zanat. Naime, u tom trenutku ljudi su bili apatični, nezainteresirani, nezadovoljni, na rubu neljubavnosti, i trebalo je uporabiti različite vještine i maksimalnu energiju da ih se pokrene. Ne samo plesače nego i cijeli pogon oko njih.» (Đurinović 2006: 34)

Almirino karizmatično vodstvo ovako mi je opisala Nikol Marčić, splitska balerina i sadašnja studentica Baletne pedagogije na ADU u Zagrebu:

Bila je pravi autoritet, energična i direktna ali u svakom trenutku spremna pomoći. Sjećam se trenutka kada me uzela za ruku i odvela u pomoćnu salu da sama sa mnom vježba pirouette, bez balet majstora i pedagoga. (...) Zahitjevala je red, rad i disciplinu. Mislim da je tadašnji uspjeh baleta upravo odraz osobnosti i temperamenta Almire Osmanović. Imala je tvrdoglavost, upornost i perfekcionizam potreban za uspjeh. Dokazala je da balet u Splitu može biti manji ali ne i lošiji. Srušila je sve predrasude koje su bile vezane za Split i splitski baletni ansambl kao drugi po veličini ansambl u Hrvatskoj. Splitskani bi rekli da je Almira imala dišpet.

Ukratko, Almira Osmanović došla je u Split obnoviti Balet. Obećala je vratiti na scenu klasičan balet i špicu, staru čežnju ukorijenjenu u gradu u kojem je povijest baleta počela na kratko 1940. i na malo dulje 1953. s Anom Roje,² ali i postaviti suvremeni baletni ansambl koji će se nositi s izazovima 21. stoljeća. I to je učinila, zalački promišljeno, umjetnički angažirano i plesački strasno.

Prvi potez bio je organizacija Svečanog koncerta povodom 125. godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj, na kojem je A. Osmanović okupila plesače iz Zagreba i Splita, koreografe, ali i kritičare i pratitelje i prijatelje.

Plesnoj premijeri, odnosno koncertu prethodila je večer u kojoj je otvorena izložba fotografija pod naslovom 125 godina baleta u Hrvatskoj te promocija monografija: 125 godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj i Almira Osmanović. Događaj je okupio sadašnje i umirovljene plesače HNK Split, kao i naša velika imena plesne umjetnosti.(...) Ta uvodna večer osim pameti i promišljenosti pokazala je i nešto više — istinsku želju i pažnju prema svima i svemu što se plesom hrani i ples čini.» (Šegvić 2002)³

Baletni gala koncert pod nazivom *Zvijezde hrvatskog baleta* održan 12. i 13. listopada 2002. ponudio je publici jedan od mogućih presjeka suvremene baletne scene. Bio je to niz plesnih točaka u kojem su se mijenjali bijeli balet (pas de deuxi iz *Chopiniane*, *Don Quijotea* i *Gusara* u izvedbi Irene Pasarić, Almiri Osmanović, Antona Bogova i Ilira Kernija), i neoklasika (Edina Pličanić i Andrej Barbanov su otplesali »Sretan par« iz Šparemblekovog *Johannes Faust Passion*, Almira Osmanović i Ilir Kerni duet iz Wellekampovih *Balada*) i suvremeni plesni izraz (*San*

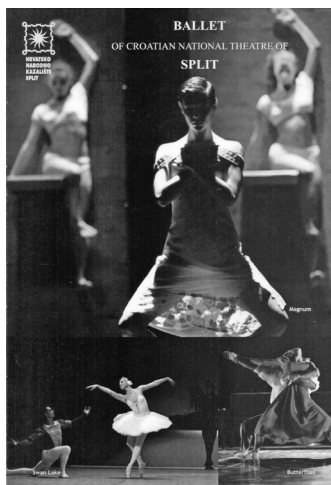
² Ana Roje postavlja prvu Baletnu večer u Splitu 1941., no nakon talijanske okupacije predstave su zabranjene. Umjetnički i bračni par Ana Roje i Oskar Harmoš vode međunarodno prepoznatljivu Baletnu školu u Kaštel Kambelovcu i Balet u HNK u Splitu od 1953. do 1958.

³ Zanimljivo je da je i posljednja predstava A. Osmanović bila baletna gala predstava, ali ovaj put samo sa splitskim plesačima.»Kraj kazališne sezone Balet HNK Split obilježio je 11. i 12. svibnja 2012. Baletnom gala večeri u kojoj je zdušno sudjelovao gotovo čitav ansambl. Raznovrstan program prezentirao je svojevrstan presjek dosadašnjeg rada Baleta s poznatim koreografima, a prikazane su i izvedbene i koreografske mogućnosti članova ansambla koji su prema svojim sklonostima baletni majstori, koreografi ili plesači.« (Petrovski, 2012b)

zaručnice Staše Zurovca i izvedbi Olje Jovanović Zurovac, Staše Zurovca, Marka Boldina i Alena Gotala; duhoviti solo Edine Pličanić *Mo. Fo. from Zagreb* Alexandra Tressora, i *NMQP* u koreografiji Marka Boldina i izvedbi Boldina i Giulije Ferrari)

Program osmišljen s taktom i velikom pažnjom uokviren je nastupom domaćina, splitskih plesača. Započet s dalmatinskom pjesmom *Ju te san se zajubija* u izvedbi klape Šufit, na koreografiju Tressora koji su otplesali Albina Rahmatuljina i Lev Šapašnjikov, a završen koreografijom bivšeg ravnatelja baleta Gagika Ismailiana *Adeus* na glazbu Madredeusa, koju su izveli »splitski plesači: Albina Rahmatuljina, Sanja Neveščanin, Nonna Čičinina, Lev Šapašnjikov, Daniel Jagar i Nikša De Marchi. Nema dvojbe da je ono što je ostalo od splitskog Baleta spremno na zahtjevne pothvate.« (N. Šegvić, 2002)

Baletni gala je večer koja je uistinu najavila dalje programske napore ravnateljice baleta, kako po koreografskim imenima tako i po naslovima. I tako je započela intenzivna veza Almire Osmanović i Splita koja je iznjedrila izvrsni ansambl i repertoar koji je educirao publiku i vratio balet u fokus grada i hrvatske plesno kazališne scene.

Deplijan Baleta HNK Split, 2006.

POVRATAK BIJELOG BALETA

Svega dva mjeseca nakon ovog Baletnog gala koncerta, Almira Osmanović izlazi s »uspješnim kontrapunktom« dvije poznate baletne jednočinke: romantičnom, bijelom *Chopinianom* (poznatom i kao *Les Sylfides*⁴) i komičnim *Plesom kadeta* na glazbu Johanna Straussa mlađeg. U tu svrhu je dozvala u pomoć jake osobe »iz sjene« zagrebačkog Baleta, Iraidu Lukašovu koja je koreografirala *Chopinianu* prema Fokinovom originalu, dok je Božica Lisak pripremila *Ples kadeta* prema Davidu Lichineu.

Fokinova koreografija, nadahnutu pojavom Isidore Duncan, bila je pomak klasike od plesačke virtuoznosti, odnosno akrobatike, prema ekspresiji pokreta. Naime, Fokin ovdje jezikom pokreta gradi krhki svijet snova preplavljen melankolijom. Iscrtavajući jasne geometrijske linije kretanja, pritom se koristeći pokretom kao simbolom, on nastoji ostvariti doživljaj ideala savršenstva kako ljudskog tijela tako i osjećajnosti. Odričući se fabule, dotiče apstrakciju, a to zahtijeva iznimnu spremnost, unutarnju napetost i vanjski mir. I rekla bih proživljenost svakoga pokreta, pogleda, trenutka. (...) Lukašova je uspjela od solista i ansambla koji tri godine nije plesao klasiku izvući maksimalan angažman i očito nastojanje da se dokaže publici željnoj špice. Elegantna i nježna pojava Brune Reiđ Šćepanović u ulozi Muze nenametljivo je scenu bojila sjetom, dok su njezine arabesque jasno govorile o težnjama prema nadzemaljskom. (Šegvić 2002b)

Uskoro je Split dobio i *Ščelkunica*⁵ kojeg je prema Orlikovskom prenijela Božica Lisak, a onda je Almira Osmanović potegnula umjetničke i prijateljske veze uspostavljene tijekom usavršavanja na Akademiji Agripina Vaganova u Petrogradu,⁶ koje je završila pod mentorstvom Ljudmile Safronove. Najprije je

⁴ Praizvedena 1907. u Sankt Peterburgu u koreografiji Mihaila Fokina.

⁵ Premijera u HNK Split 19. prosinca 2003.

⁶ Jedan od većih uspjeha tog perioda je i nastup vrhunske postave slavnoga baleta Kirov (Mariinskog teatra) u HNK u Splitu 4. kolovoza 2005., kada smo vidjeli uživo Dianu Višnjevu, Ulianu Lopatkinu, Igora Kolba...

došla Valentina Ganibalova, nekadašnja prvakinja Kirov baleta i cijenjena baletna pedagoginja i postavila Minkusovog *Don Quijotea*⁷ i onda, početkom 2006. po prvi put u povijesti splitskog Baleta, kompletno *Labuđe jezero*⁸ prema Petipau, Ivanovu i Sergejevu. »Ganibalova inzistira na logici odnosa, plastici proživljenog pokreta, plesnom izrazu diskretne, čak suzdržane mimike i izbjegava naglašenu ekspresiju ili isforsiranu spektakularnost.« (Đurinović 2006) Balet je bio odlično postavljen i uvježban, uz zanimljivu dramaturšku intervenciju u trećoj slici bala. Velik broj domaćih imena labudica potvrdili su ogroman trud i srčanu borbu za Balet. »A ansambl je zbilja narastao u svim vidovima. Brojčano višestruko, donedavno je bilo nezamislivo da ćemo gledati zbor labudica, i to zbor koji korektno i ujednačeno pleše prizor na jezeru u posljednjem činu.« (Šegvić 2006) »Ganibalova je nesumnjivo, kao iskusna baletna umjetnica, prilagodila tehničke zadatke i varijacije ansamblu, ali je istovremeno i podigla plesačku razinu Baleta, pojačanog i novim imenima.« (Đurinović 2006: 41) Da bi klasični balet imao smisla, mora postojati plesački par izbrušene klasične tehnike, Labudica i Princ. Tu će poziciju prvog solističkog para profinjene i strasne izražajnosti sljedećih godina obraniti Azamat Nabiullin i Irina Čaban, on brz, lagan, mekog skoka, temperamentan i iznimnog scenskog šarma; ona poetična, nježnih linija arabeska, mekanog torza i ruku. Irina će u Splitu otplesati i Giselle⁹ i Nikiju u *Bajaderi*¹⁰ Auroru u *Trnoružici*¹¹. Oboje će

⁷ Premijera u HNK Split 11. veljače 2005.

⁸ Premijera u HNK Split 17. veljače 2006.

⁹ Premijera u HNK Split 16. listopada 2010. »To je uloga koja pretpostavlja visoku, preciznu tehniku, ali ne tehnike radi, nego u svrhu nijansiranja kvaliteta pokreta koje odražavaju psihološku slojevitost. Irina Čaban, nova splitska Giselle, u stalnom je interpretacijskom rastu; izgradila je bogato iznijansiran lik u rasponu od djevojke do vile, siguran i lagan, ljubak i naivan, dirljiv i hrabar, tehnički precizan i prostorno dominantan.« (Đurinović 2010)

¹⁰ Premijera u HNK Split 13. ožujka 2009. »I onda ponovo u drugom činu – potpuno magična Irina Čaban. Jedina koja je nosila i dramu priče, potpuno utjelovljene ostavljene žene, istovremeno krhka, slomljena i erotična na način na koji je porculan erotičan usnama. Dosljedno i pokretom i emocijom, njezin ples spoj je tradicionalnog indijskog plesa i klasičnog baleta i ima ono nešto zbog čega gledatelj pamti plesača.« (Šegvić 2009)

¹¹ Premijera u HNK Split 18. veljače 2012. U toj svojoj posljednjoj sezoni Almira Osmanović odigrala je Carabossu.

se jednako uspješno pokazati i u neoklasičnim baletima, a Nabiullin će briljirati i u suvremenom *Magnumu*.

Almira Osmanović se tijekom cijelog perioda borila za nove plesače, njihov status i radna mjesta, i angažirala niz izvrsnih solista od kojih su neki i ostali, odlučivši se za Split kao konačnu životnu destinaciju.

DOMAĆI AUTORI

Važan segment djelovanja A. Osmanović su produkcije domaćih autora. Poznata je činjenica da imamo premalo koreografa, a i oni potvrđeni, tada još aktivni, predugo su čekali na svoj red, i u jednom trenutku je baš Split popunio tu prazninu dajući, s punim pravom, prostor Milku Šparembleku, Staši Zurovcu i Veseljku Suliću; kao i Valentini Turcu, čija je majka, poznata balerina Maja Srbljenović i započela plesачku karijeru u HNK Split. Šparemblek je s Almirinim ansambлом postavio neke od svojih najpoznatijih koreografija, izvođenih po cijelom svijetu: *Pjesme Matilde* Richarda Wagnera i *Trijumf Afrodite* Carla Orffa¹² te *Čudesnog mandarina* Béle Bartóka¹³, koje su samo potvrdile zanat, znanje i intelektualnu moć našega najvećeg majstora baletnog teatra.

Zurovac je imao dvije večeri u Splitu. U prvom programu koji se zvao *Baletna večer*,¹⁴ njegov je bio prvi i treći dio: *Bogovi nisu ljuti* i *Daj daj*, dok je središnji dio pripao prekrasnoj minijaturi *Leptir* Ramija Be'era u izvedbi Almire i izraelskog plesača i Be'erova asistenta Dannija Eshela. Taj program je imao uspješnu veliku turneju u Izraelu. Zurovčeva cjelovečernja koreografija *Daïssa – istočno od raja*¹⁵ na *klezmer* glazbu grupe Klezmates, nagrađena na 51. splitskom ljetu Peristilom, nije bila samo vrhunac ljeta nego je ostala uopće najjača domaća praizvedba te

¹² Ove dvije koreografije objedinjene naslovom *Plesovi Erosa* izvedene su na Gripama na 50. Splitskom ljetu, 6. i 7. kolovoza 2004.

¹³ Šparemblekov *Mandarin* je bio drugi dio programa nakon *Slučajnih susreta* Ljiljane Gvozdenović, 31. srpnja 2012. na Splitskom ljetu na Sustipanu.

¹⁴ Premijera 2. kolovoza 2003. na Tvrđavi Gripe.

¹⁵ Premijera 9. kolovoza 2005. u HNK, u okviru 51. Splitskog ljeta.

sezone, postavljena i izvedena u zreloj, eksplozivnoj, raščupanoj, humoristički pomaknutoj Zurovčevoj poetici i estetici pokreta, započetoj u Zagrebu kraćim radom *Bogovi su ljuti* (2002.), i onda cjelovečernjim *Cirkus primitif baletom* (2003.).

The Best of Veseljko Sulić je bila radosna i lijepa večer plesa,¹⁶ i zapravo do danas iznimna u hrvatskom repertoaru. Vassili Sulich, Veseljko s Brača, umjetnik iz famozne generacije plesne dijaspore koja je 1950-ih krenula iz zagrebačkog HNK u osvajanje Europe, završio je karijeru kao zaslužni, zvijezdom nagrađeni američki umjetnik, pokretač i voditelj Nevada Dance Co. Večer je započela točkom *La barre*, skladno uobličeniim treningom na štangi, koji Sulić naziva »svakidašnjom molitvom«, a uz razdragane mediteranske etno-neoklasične *Grčke pjesme* i *Bolero*, kvalitetom i tehničkom zahtjevnošću su se nametnula dva izvrsna dueta: *U rajskom vrtu* i posebno originalna, dramatična *Mantodea / Bogomoljka* (u izvedbi Albine Rahmatulline i Azamata Nabiullina) koja nosi profinjenu okrutnost vezanu uz ljubavni život ovog kukca.

NEOKLASIKA I AMBIJENTALNI SHAKESPEARE

U spoju neoklasičnog baletnog uprizorenja Shakespearea i poetičnih scenskih prostora Splita, na Splitskom ljetu (a onda na jesen u zgradi HNK) uprizorena su dva nezaboravna naslova: *Romeo i Julija* Sergeja Prokofjeva na Peristilu i *San ljetne noći* na Sustipanu, oba u koreografiji i režiji Yourija Vámosa.

Vámos, mađarski koreograf poznat po osobnim »čitanjima« tradicionalnih djela smješta radnju na jug Italije, 1930-ih, u vrijeme kad se pleše tango, a ne pavana. Capuletti i Montecchi su mafijaški klanovi, kao u filmu Baza Luhrmanna, i neprestana napetost koja raste pri svakom njihovom susretu, logično vodi do fizičkog sukoba otvarajući prostor atraktivnim muškim sekvencama nadmetanja i borbe. Juliju je plesala Monica Didoni, izrazito nježna i sitna plesačica, i scene u kojima roditelji daju djevojčicu starom proscu ježile su podcrtavanjem zastrašujuće stvarnosti »legalne« pedofilije.

¹⁶ Izvedena 22. i 24. srpnja 2005. na tvrđavi Gripe, a na jesen je igrana u zgradi HNK u Splitu.

No, prije svega treba početi od poezije prostora scene splitskog Peristila naglašenog svjetlom Klause Gärditz i suptilnim intervencijama Dinke Jeričević: zastorima i plaktama s Julijina kreveta koji su na buri, na premijernoj večeri, oživjeli i nemirom pojačali dramatičnost scenske slike. Tu moć prostora svakako je osjetio i autor, jer je odlično iskoristio glazbeni uvod u kojem nam Romeo, (suvereni Azamat Nabiullin, op.a.) uz polagano paljenje svjetala otkriva dio po dio starog »trga«, mjesta buduće radnje. A uspio je i efekt kad se na uzvišenju, između središnjih stupova, na »cesti« pojave svjetla a onda i automobil tajnovitog moćnog »kuma«. (Đurinović 2007)

S druge strane,

ima li što prirodnije nego da nakon zalaska sunca čudesni ambijent Sustipana zaživi ljubavnim parovima i vilenjacima? Toplina šaputave ljetne noći obnažuje tijelo i razgaljuje dušu, izaziva mladenačke želje i maštu, a ljubavna žudnja – od koje se lako postaje »magarac« – izaziva na igru bića prirode i mašte, malene, pomalo pakosne duhove, vile i vilenjake. Scena Dinke Jeričević se neprimjetno, uz raspjevane cvrčke, uklopila među čemprese i palme; putujuće »grmlje« je odlično otvaralo i mijenjalo scenu, ili sakrivalo parove ili vilenjake, a iza koprenastog zastora paukove mreže smjestila se Titanijina ložnica. (...) Balet Yourija Vamosa na izbor iz glazbe Felixa Mendelssohna slijedio je poznati dramski siže, ali i uhvatio »značenja između redaka«, nijanse pokreta i tjelesnih znakova koji više govore o liku nego većina rečenica. (...) Brz i duhovit, silno dinamičan u izmjeni slika i događaja, jasan u odnosima, emocijama i radnji Vámos se ponovno pokazao kao majstor plesnog kazališta. (Đurinović 2008)

Treći, drugačiji ali ništa manje uspješan Vámosov rad u baletnom desetljeću A. Osmanović je postava baletnog dijela premijere *Carmina Burana* Carla Orffa na čistom prostoru ispred zbora i orkestra splitskog HNK na Prokurativama. Vámos

ne ukrašava pokret, ne psihologizira, ne ulazi u naraciju u smislu opisivanja i igranja teksta, nego tijelima prenosi rezonancu i duh Orffove Carmine. Ima tu erotike i humora, i pasturale, i »buđenja« i »posvećenja« »proljeća«, zanesenih i uzbuđenih tijela – tijela kao instrumenta plesnog i ljubavnog umijeća - ali istovremeno stil i koreografska rješenja poštuju ozbiljnost

visokog umjetničkog autoriteta i težine scenske prisutnosti zbora i orkestra, i dirigenta Ive Lipanovića koji, uostalom, dirigirajući - također pleše. Ne samo što budi vitalizam u neobičnu suglasju snažnog, pokretačkog ritma i lascivnog, hedonističkog teksta, u vedrom i duhovitom, pred spoznajom prolaznosti života, (iz čega proizlazi životni stav oslobođen konvencija), nego na trenutak vraća u zlatno doba antičkog kazališnog koncepta nedjeljivosti glazbe, poezije i pokreta. (Đurinović 2009)

Balet *Carmina burana* je na jesen vrlo uspješno prenesen i u zgradu kazališta, kao drugi dio večeri, nakon Ravelovog *Bolera*, u autentičnom, temperamentom i duhovitom čitanju Valentine Turcu.¹⁷

Splitski Balet je prvi put u Hrvatskoj postavio balet Karena Hačaturjana *Cipollino* u koreografiji Henrika Majorova, nastao po predlošku poznatog Rodarijevog dječjeg romana. Balet za djecu u dva čina, praizveden u Kijevu 1974., splitsku (i hrvatsku) premijeru je imao 30. ožujka 2007. Majorov je majstorski režirao predstavu; »promislio je i najsitniju pojedinost plesne alegorije provlačeći komiku kao stalni fon u pozadini, koja ritmički točno i u plesnom tkivu i u sižeju priče izlazi u prvi plan dajući predstavi dinamiku i šarm, a publici opuštenost i veselje« (Šegvić 2007).

Zatim tu je prekrasno, antologijsko djelo *Pulcinella* Igora Stravinskog,¹⁸ balet s pjevanjem na scenskim motivima *comédie dell'arte*, čiji korijeni sežu u 1920. u repertoar slavni Ruskih baleta Sergeja Djagiljeva, a koje je kreirao nesumnjivi europski autoritet Nils Christe, a splitski Balet usvojio i utjelovio zaigrano, precizno i duhovito.

¹⁷ Valentina Turcu je i autorica baletne Ščedrinove suite na temu Bizetove *Carmen* koja je imala premijeru 8. travnja 2011. u HNK Split, kao drugi dio programa, nakon Bournonvilleovog baleta *Napoli* kojeg je prenio Johnny Eliasen.

¹⁸ Autori libreta su Sergej Djagiljev i Leonid Mjasin. Balet je premijerno izveden 18. travnja 2008. u HNK Split, kao prvi dio programa, nakon kojeg je izveden jednako zaigran, ali moderni *Shpiel es / Igraj* Kola Simcha u koreografiji Marca Ribauda.

SUVREMENI PLES NA BALETNOJ SCENI

Suvremeni balet neprestano upija, propituje i transformira suvremene plesne prakse. Akademski klasični balet je čuvanje tradicije i vrhunaca jednog razdoblja i njemu pridružene estetike, ali suvremena, široko educirana baletna tijela neprestano pomiču granice, iznenađujući na specifičan, uzbudljiv način. »Ako je klasični balet Yin, jer stremlji prema gore, onda ovaj moderni ples naglašava Yang koji prodire odozdo. On kreće iz zemlje, pozicije nogu su zatvorene, pokreti su snažni, puni energije, oni iziskuju napor, trud i dugotrajno svladavanje,« obrazložila je Almira Osmanović¹⁹ »učenje novog jezika« Ramija Be'era, izraelskoga koreografa koji je ostavio snažan pečat na splitski ansambl. Njegov *Magnum*²⁰ kreiran za splitski Balet i 52. Splitsko ljetno, iz kombinacije dijelova različitih naslova, ispao je jedna od najljepših velikih, mainstreamskih predstava suvremenog plesnog teatra, a splitski Balet se pokazao opet nov, drugačiji, kao prava izvođačka sila, i ne čudi da je ova nezaboravna scenska čarolija bila dobitnik nagrade Judita na 52. Splitskom ljetu, kao i nagrade publike na Tjednu suvremenog plesa u Zagrebu, u vrlo jakoj međunarodnoj konkurenciji.

Be'erovo plesno kazalište je poetično i komunikativno kroz doživljaj, sliku i asocijaciju. Pokret nije narativan, ali je ekspresivan u svojoj likovnoj apstrakciji. (...) Muško-ženski dueti su duhoviti u spretnim nadigravanjima i podmetanjima, onaj dražesni »žuti« (Nikol Marčić i Romulus Dimache) ili onaj prkosni, borbeni (Sanja Neveščanin i Remus Dimache) tako dirljiv u želji koja na kraju »ruši zidove«. Azamat Nabiulin je fascinantnan u stalno novim preoblikama tijela i izraza, njegova sola u par navrata započinju silno jake i ozbiljne muške scene, koje u sebi nose i prijatnu i patnju, i napadača i poraženog (...) S druge strane tu se žene lutke, žene vizije, sputane žene, borbene, emancipirane žene, sve u svemu sjajne Sanja Kaliterna, Kristina Burčić, Tea Brbora, Tea Jelić, Jelena Zekić, Zvončica Gracin, Svjetlana Tušek... Preljepi su zajednički dijelovi, kada tijela u laganom pravilnom gibanju kroz

¹⁹ Citat preuzet iz programske knjižice baleta *Dodir*, kor. Rami Be'era, 56. Splitsko ljetno, 2010.

²⁰ Premijera 7. kolovoza 2006. u HNK Split.

prostor, a zahvaljujući scenografiji, to se odnosi i na visinu, čine ornament, nešto izvan vremena i prostora. (...) Ima tu još šarenih i crno-bijelih slika, kostima i nagih torza, prepoznatljivih paralelnih svjetova poezije i groteske. I Luda koji se svemu tome ruga, i puno crvene boje: crvene kao latice ruže, ljubav, strast i život, crvene kao krv. Ukratko, Svijet u koji smo pušteni plesati. (Đurinović 2006c)

Almira Osmanović čestita Baletu nakon premijere baleta *Magnum* u HNK Split 2006.

GOSTOVANJA SPLITSKOG BALETA

Baletna predstava u Splitu ne može imati više od desetak izvedbi, a plesači trebaju kontinuitet plesanja. Mali, fleksibilni ansambl HNK Split je s klasičnim repertoarom ostvario neobično velik broj gostovanja. U deset Almirinih godina ansambl je premijerno izveo 25 klasičnih i modernih naslova s kojima je gostovao u Španjolskoj, Italiji, Izraelu, Njemačkoj, Latviji, Sloveniji, Turskoj... Branimir Pofuk ih je popratio na turneji u Izrael kad su, između ostalog, nastupili na velikom festivalu u Karmielu, u amfiteatru s 20 tisuća ljudi, svjedočeći oduševljenom prijemu.

Kao što sam rekla, Splitski balet brojčano je manji, pa je lakše organizirati gostovanja (...) Nedavno smo se vratili s vrlo uspješne turneje na Siciliji. Plesali smo Don Quijotea, a dvije naslovne uloge plesali su prvaci London-skoga baleta. Gostovanja su iznimno važna za svaki ansambl, ne samo plesni. Na nekoj ste vrsti nove provjere, jer vas gledaju druge oči, a ako se ne miče iz vlastite kuće, čovjek polako i zatupi. (Đurinović 2006)

U priopćenju Veleposlanstva Republike Hrvatske u Talijanskoj Republici od 12. siječnja 2010. stoji:

Balet Hrvatskog narodnog kazališta Split jučer je u prepunom rimskom teatru Sistina izveo balet Ščelkunčik Petra Iljiča Čajkovskog, u koreografiji Božice Lisak²¹, a prema predlošku Waczlava Orlikowskog. Riječ je o talijanskoj turneji koja je započela 4. prosinca u Bergamu a završit će 26. veljače u Teatru Smeraldo u Milanu u sklopu koje su planirane 34 izvedbe na pozornicama u 22 talijanska grada. Tako će baletni ansambl sa svoja tri baleta, Ščelkuncik i Labuđe jezero P.I. Čajkovskog te Don Quijote Ludwiga Minkusa, nastupiti ili je već nastupio u teatrima u Ferrari, Sanremu, Pescari, Vighizzolu, Porto Torres, Saronnu, Faenzi, Orvietu, Ascoli Picenu, Fabriano, Bologni, Rimu, Arcore, Sacileu, Vareseu, Mantovi, Bolzanu i Firenci. Gđa. Almira Osmanović, ravnateljica baleta HNK u Splitu nakon predstave kazala nam je da se ovom turnejom u organizaciji uglednog baletnog menadžera Luigija Pignottija ostvaruje treća uzastopna velika talijanska turneja Baleta HNK Split, po čijem će završetku splitski baletni ansambl zabilježiti više od stotinu inozemnih izvedbi tijekom posljednjih nekoliko godina.²²

Švicarsko-talijanska turneja splitskog baleta 2008., trajala je petnaest dana tijekom kojih je u jedanaest gradova izvedeno dvanaest predstava *Labuđeg jezera*.

Splitski balet iznikao je iz tradicije Ane Roje, ali i višegodišnjeg velikog truda i ulaganja« – zaokružila je ovu iznimno uspješnu epizodu ravnateljica ansambla Almira Osmanović. »Jezik koji mi govorimo razumije se svagdje i bez titlova, a plesački vijek je kratak i zato treba plesati i plesati. (Čelan 2008)

²¹ To je predstava koja igra do danas.

²² <https://mvep.gov.hr/vijesti-82847-120213/balet-hnk-split/170315>

LITERATURA

- Čelan, Joško. 2008. »Balet za 35 000 gledatelja«, *Vijencac*, god. XVI, br. 365, 28. veljače, str. 23.
- Đurinović, Maja. 2003. »Odgajanje publike«, *Vijencac*, god. XI, br. 247-248, 24. rujna, str. 33.
- Đurinović, Maja. 2005a. »Veselje plesanja«, *Slobodna Dalmacija*, 26. srpnja, str. 46.
- Đurinović, Maja. 2005b. »Sreća u nesreći«, *Vijencac*, god. XIII, br. 297-299, 21. srpnja, str. 32.
- Đurinović, Maja. 2006a. »Ispunjeno obećanje«, *Slobodna Dalmacija*, 20. veljače, str. 41.
- Đurinović, Maja. 2006b. »Između pustolovine i hazarda«, *Vijencac*, god. XIV, br. 333-335, 2. prosinca, str. 34.
- Đurinović, Maja. 2006c. »Rijetko viđena scenska čarolija«, *Slobodna Dalmacija*, 9. kolovoza, str. 34-35.
- Đurinović, Maja. 2007a. »Kad povrće zapleše«, *Slobodna Dalmacija*, 1. travnja, str. 11.
- Đurinović, Maja. 2007b. »Ljubav u doba mafije«, *Slobodna Dalmacija*, 2. kolovoza str.26.
- Đurinović, Maja. 2008a. »Sustipanska čarolija«, *Slobodna Dalmacija*, 5. kolovoza, str. 30.
- Đurinović, Maja. 2008b. »Sklad starog i novog«, *STart*, Split, 15. kolovoza, god. I, br. 2, str. 12-13.
- Đurinović, Maja. 2009a. »Blistava i egzotična priča«, *Slobodna Dalmacija*, 15. ožujka, str. 20.
- Đurinović, Maja. 2009b. »Pohvala ljubavi«, *Slobodna Dalmacija*, 16. srpnja.
- Đurinović, Maja. 2010. »Hamletovska drama na vršcima prstiju«, <https://slobodnadalmacija.hr/kultura/odlican-pocetak-hamletovska-drama-na-vrscima-prstiju-114367> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Đurinović, Maja. 2012. »Nijemi krik sa Sustipana«, *Plesnascena.hr*, 4. kolovoza 2012., <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1469> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Heidl, Janko. 2004. »Baletni triptih za Izrael«, *Večernji list*, 2. srpnja, str. 39.
- Radović, Bojana. 2023. »Almira Osmanović«, *Večernji list*, 19. ožujka 2023. <https://www.vecernji.hr/showbiz/kada-sam-stigla-u-split-mislili-su-kako-ce-lako-s-njeznom-bale-ricinicom-ali-su-se-gadno-prevarili-1662872> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Mišura, Zdenka. 2003. »Balet Hrvatskog narodnog kazališta Split 1940. – 2001.«, *125 godina profesionalnog baleta u Hrvatskoj*, ur. Kastl, Sonja i Martinčević, Jagoda, Hrvatsko društvo baletnih umjetnika, Zagreb, str. 90-108.
- Petrovski, Sanja. 2009. »U znaku Ane Roje«, *Kulisa.eu*, 21. listopada, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1025> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)

- Petrovski, Sanja. 2010a. »Gusta mreža značenja«, *Kulisa.eu*, 10. kolovoza, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1141> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Petrovski, Sanja. 2010b. »Fluid ljubavi«, *Kulisa.eu*, 19. listopada, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1176> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Petrovski, Sanja. 2012a. »Ljepota tradicionalne estetike«, *Plesnascena.hr*, 20. veljače, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1418> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Petrovski, Sanja. 2012b. »Široki raspon«, *Plesnascena.hr*, 24. svibnja, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1444> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Pofuk, Branimir. 2004. »Splitski balet u Izraelu oduševio 20 tisuća ljudi«, *Jutarnji list*, 15. srpnja.
- Šegvić, Nina. 2002a. »Jedini mogući put«, *Vijenac*, god. X, br. 226, 31. listopada, str. 34.
- Šegvić, Nina. 2002b. »Uspješni kontrapunkt«, *Vijenac*, god. X, br. 230-231, 26. prosinca, str. 39.
- Šegvić, Nina. 2003. »Jednostavno i bez pretenzija«, *Vijenac*, god. XI, br. 347, 3. travnja, str. 24.
- Šegvić, Nina. 2004a. »Premalo za čaroliju«, *Vijenac*, god. XII, br. 258, str. 38.
- Šegvić, Nina. 2004b. »Izbor s džokerom«, *Vijenac*, god. XII, br. 262, 18. ožujka, str. 25.
- Šegvić, Nina. 2004c. »Ukradeni trenutak«, *Vijenac*, god. XII, 274-275, 16. rujna, str. 35.
- Šegvić, Nina. 2005. »Ljupko i svježe«, *Vijenac*, god. XIII, br. 286, 17. veljače, str. 16.
- Šegvić, Nina. 2006. »Dobivena bitka za Balet«, *Vijenac*, god. XIV, br. 313, 2. ožujka, str. 21.
- Šegvić, Nina. 2007. »Vesela plesna alegorija«, *Vijenac*, god. XV, br. 342, 12. travnja, str. 21.
- Šegvić, Nina. 2008. »Dobra zabava«, *Vijenac*, god. XVI, br. 369, 24. travnja, str. 29.
- Šegvić, Nina. 2009a. »Magična Nikija«, *Kulisa.eu*, 15. ožujka, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=650> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Šegvić, Nina. 2009b. »Velika predstava«, *Kulisa.eu*, 15. srpnja, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=909> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)
- Šegvić, Nina. 2011. »Kontrapunkt zvan Carmen«, *Plesnascena.hr*, 12. travnja, <https://baleti.hr/index.php?p=article&id=1274> (pristupljeno 16. siječnja 2024.)

ALMIRA'S DECADE: THE RISE OF THE SPLIT BALLET (2002 – 2012)

Abstract

The work points to the most successful period of the Split Ballet, a full ten years under the direction and artistic leadership of Almira Osmanović, during which all the visionary announced plans were realized: the classic «white ballet» was returned to the stage of the Split HNK; domestic authors were given a proper scope of action; new ballets of neoclassical and contemporary dance expression were created; Split Ballet achieved an unusually large number of successful guest appearances abroad. Following the stimulated and sustained artistic passion and working energy of the entire ensemble, in that period I wrote reviews of Split ballet premieres for *Slobodna Dalmacija* (or, as the locals would say: «Newspapers», because the others are not read), and as I edited and ran the dance page in «*Vijenac*» magazine during the editorship of Ivica Matičević, reviews of the Split ballet premieres were taken over by my friend and lover of theater and ballet, Zdenka Mišura, under the pseudonym Nina Šegvić. She passed away too soon and it is probably time for that «secret» to be revealed.

Key words: ballet; Croatian National Theatre Split; Almira Osmanović; Zdenka Mišura